

TÜRK AİLE YAPISINDA BOŞANMA NEDENLERİ: AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Bülent KARA*
Seher DOĞAN**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; modernleşme ekseninde hızla değişen toplumsal yapı ile birlikte çözülen aile yapılarını incelemek ve bu çözümlerinin nedenini belirlemektir. Aile yapısı toplumsal yapının devamı ve istikrarı için önemli bir tampon kurum niteliğindedir. Aile yapısı gereği ne kadar sağlıklı bir özellik arz ederse, toplumsal yapı da o ölçüde sağlıklı bir karakter arz etmektedir. Birey, toplumsal norm ve değerleri aile içerisinde içselleştirerek sosyalleşir. Bu durum toplumda kelebek etkisi yaratır.

Moderniteden, postmoderniteye geçiş başta toplumsal değerlerin değişmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda aileye atfedilen anlamlarda değişme meydana gelmiştir. Böylece bu algılar çözülen bireylerin ortaya çıkmasına, marjinalite, suçluluk oluşturmaya yol açmıştır. Bu sosyal gerçeklik ise; çözülen, değişim ve dönüşümü, aynı zamanda istikrar ve dengeye kavuşamayan bir toplum yaratacaktır.

Bu çalışmada ise; Türk aile yapısında tanımladığımız Aksaray ilinde son yıllarda meydana gelen sanayileşme ile birlikte artan boşanma oranlarının ardında yatan asıl nedenler tespit edilerek bireylerin boşanma algıları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Evlilik, Boşanma, Kültür, Değer.

REASONS FOR DIVORCE IN TURKISH FAMILY STRUCTURE: EXAMPLE OF AKSARAY PROVINCE

ABSTRACT

The purpose of this study is; The aim of this course is to examine the family structures which are solved together with the rapidly changing social structure on the axis of modernization and to determine the reason of these resolutions. The importance of family structure for the continuity and stability of the social structure is a buffer institution. If the family has a healthy nature due to its nature, the social structure has a healthy character. The individual socializes by internalizing social norms and values within the family. This creates a butterfly effect in society.

The transition from modernity to postmodernity has changed the social values. As a result, there has been a change in the meanings attributed to the family. Thus, these perceptions have led to the emergence of solved individuals, marginality and guilt. This social reality will create a society that has not solved the change and transformation, but also stability and balance.

In this study; In Aksaray, which we defined in Turkish family structure, the main reasons behind the increasing divorce rates were determined by the industrialization that occurred in recent years and the perceptions of divorce of individuals were evaluated.

Key Words: Family, Marriage, Divorce, Culture, Value.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Aile: Aile, yetişkin üyelerin çocukları yetiştirmekten sorumlu olduğu oldukları, sosyo-ekonomik bir birim oluşturan, kan bağı, evlilik ya da nüfusuna geçirme yoluyla birbirine bağlı bireylerden oluşan bir gruptur (Anthony Giddens, Philip W. Sutton, 2014, s. 233).

Norm: Toplumun kurallarına verilen addır. Normlar genellikle sosyalleşme sürecinde öğrenilir ve fert için bir alışkanlık niteliği kazanır. Ancak sosyalleşmenin şuurlu aşamasında bir takım normlara uymayan sosyal cezalarla karşılaştığını gören fert, bundan böyle ceza etkenini göz önünde bulundurarak tutum ve davranışlarını düzenleyecektir (Sanay, 2014, s. 190).

Evlilik: İki bireyin cinsel ilişkilerinin toplum tarafından onaylandığı kültürel bir ritüeldir. Bozkurt evlilik kurumunu (Bozkurt, 2010, s. 260); “*evlilik türün devamlılığını sağlayan bir kurumdur*” şeklinde tanımlamaktadır.

Kültür: Kültür öğrenilen tavır ve harekettir. İnsan eğer belirli tarzda hareket ediyorsa bunun nedeni, belirli bir kültür geleneği içinde doğmuş ve yetiştirilmiş olmasıdır. İnsanın hareketini, tavırlarını belirleyen şey kültür gelenekleridir (Dönmezer, 1990, s. 116). Kültür kavramına oldukça çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu farklılığı farklı felsefi görüşlerden çok kavramın kendi özü ile ilgili gerçeğinde aramak gerekir (Doğan, 1998, s. 324).

Boşanma; Ailenin parçalanması ve dağılmasının en önemli şekli boşanmadır (Sezal, 2003, s. 161).Tarafların her ikisinin ya da herhangi birinin isteği ile evlilik birliğinin sonlandırılmasıdır.

Değer; Değerler, bireylerin düşünce, tutum davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkarlar ve toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir ögesini oluştururlar. Bir toplumun yaşamında, her şey değerlere göreli olarak algılanır ve diğerleriyle karşılaştırılır. Bireyler, içinde yaşadıkları grup, toplum ve kültürün değerlerini genellikle benimseyerek, bunları muhakeme ve seçimlerinde birer ölçüt olarak kullanırlar. Böylece daha iyi, daha doğru, daha uygun, daha güzel, daha önemli veya daha adil gibi genel yargılara varma olanağını bulacaklardır. Bireysel tutum ve davranışlar, büyük ölçüde ahlaksal ve dinsel değerlerle örf ve adetlerin içerdiği değerlerin etkisi altında kalır. Ancak bu tür değerler genellikle normlar içerisinde somutlaşır ve normlar aracılığıyla etkinlik kazanır. Zira daha genel ve soyut olan değerlere karşılık normlar, yaptırım güçleriyle toplumsal yaşamın belirgin bir unsurunu oluştururlar (Tolan, 1993, s. 233).

GİRİŞ

Aile toplumun tüm Özdeksel (maddi) ve tinsel (manevi) zenginliklerini kuşaktan kuşağa geçmesinde rol oynayan temel toplumsal birimlerden biridir. Aile bu işlevlerini çok eski çağlardan günümüze dek sürdürmektedir. Ailenin yapı ve işlevleri toplumsal değişmeye paralel olarak değişmektedir. Kısaca, evrensel ve statik bir aile yapısından söz etmek olanaksızdır. Bu konuyu daha ileri görerek şöyle de diyebiliriz: Belirli bir aileyi alıp incelediğimiz takdirde bile, zaman süreci içinde, ailenin kompozisyonunda, yapısında ve işlevlerinde sürekli değişimler olacaktır. Aynı ülkenin kırsal ve kentsel kesimlerinde de aile

yapıları arasında büyük farklar vardır. Gelişmiş, gelişmekte olan ve az-gelişmiş toplumlarda da aile yapıları değişik görünüm arz ederler. Bütün bu değişmelere karşın, onun genel bazı niteliklerinden ve işlevlerinden hareket ederek, ailenin belirli bir tanımını yapabiliriz (Özku, 2010, s. 79).

Aile akraba bağlantılarıyla doğrudan doğruya bağlanan, yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği bir insanlar topluluğudur. Akrabalık bağları bireyler arasında evlilik yoluyla ya da kan bağlarını (anneler, babalar, kardeşler, çocuklar, v.b) bağlayan soy dizileri yoluyla kurulan bağlardır (Giddens, 2013, s. 246-247). Bu tanımlamanın ışığında ailenin bir alt kurumu niteliği taşıyan evlilik kurumun da tanımlanması gerekmektedir. Çünkü sağlıklı bir aile yapısı ancak sağlıklı bir evlilik ile meydana gelmektedir. Bu yüzden aile ve evlilik kurumu birbirinden bağımsız değerlendirilmemelidir.

Evlilik iki olgun bireyin cinsel ilişkilerinin toplum tarafından onaylanması veya kabullenilmesi sürecidir. Diğer bir deyimle, çiftlerin çocuk yapma ve yetiştirme için karşılıklı olarak yaptıkları toplumca onaylanan bir sözleşmedir (Özkalp, 1993, s. 98).

Her toplum aileyi kuramsal bir değer kazandırmak amacıyla, evlenmeyi kendine özgü çeşitli normlarla çerçevelemiştir. Bu normlar, örf, adet ve törenler aracılığıyla işlevsel bir nitelik kazanır. Böylece evlenme yaşı, evlenmenin yapılış biçimi, ev düzeninin nasıl kurulacağı, armağan türü, miktarı ve sunuş biçimi, evlerin oturma yeri, birbirlerine ve yakınlarına karşı tutum ve davranışları, ayrılma veya boşanma koşulları, açık bir biçimde belirlenmiş olur (Tolan, 1993, s. 217-218).

Zamanla değişen değer ve normlar, bireylerin evlilik kurumuna olan yaklaşımını değiştirerek evlilik kurumunu değersizleştirmeye başlamıştır. Bunun sonucunda ise boşanma oranları artış göstermiştir. Nedenleri, sonuçları ve etkileri toplumdaki zamandan zamana ve kişiden kişiye değişiklik gösteren boşanma olgusu, aile ve evlilik kurumu kadar eski olmasına rağmen, günümüzde artan bir eğilim göstermesi onun güncel sosyal problemler içerisinde değerlendirilmesine neden olmaktadır. Daha önceki toplumsal aşamalarda sapma, ayıp, günah ve bir anlamda suç olarak değerlendirilmesine bağlı olarak az gözlenen boşanma, günümüzde birçok toplumdaki evli eşlerin çok sık yaşadıkları bir olgu olarak belirmektedir (Kuru, 2010, s. 266). Bilimsel ve teknik ilerleme de kurumsal değişime etki etmektedir (İçli, 2009, s. 84). Post modern dönem ile birlikte artan boşanma oranları, aile ve evlilik kurumlarının yanında boşanma kavramını da toplumsal çalışmalara dâhil etmiştir. Çünkü boşanma oranlarının artması aile kurumu ve toplumsal düzen için risk teşkil etmektedir.

TÜRKİYE’DE AİLE YAPISI

Toplumsal düzen içerisinde 19.yüzyıldan itibaren aile yapılarında sosyo-demografik ve ekonomik dönüşümler yaşanmıştır. Tek ve doğrusal bir modernleşme sürecinin yerine çoklu ve doğrusal olmayan modernleşme eğilimlerinin de gerçekleştiği bu dönemde, dünyanın farklı coğrafyalarında olduğu gibi, Türkiye’nin sosyo-demografik yapısında da önemli değişimler yaşanmıştır. Bu süreçte, Türkiye’de aile yapısının değişimini etkileyen nüfusun sayısal büyüklüğü, yapısı, yerleşim yerlerine göre dağılımı, sektörel dağılımı, doğurganlık

seviyesi, doğurganlık normu, doğuşta yaşam süresi, aile kuruluşuna ve evliliğe ilişkin özellikleri, kadının toplumsal konumu, sosyal güvenlik sisteminin yapısı ve belki daha da önemlisi, toplumun zihniyet yapısı önemli değişimlere uğrayarak aile yapısının dönüşmesine neden olmuştur (T.C Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014, s. 24).

Özetle ifade etmek gerekirse sanayileşme, modernleşme ve kentlileşme sürecine paralel bir biçimde Türk aile yapısı da değişmektedir. Ancak bu değişim geleneksel aileye ilişkin değerlerin tümüyle çözülmesi şeklin de yorumlanmamalıdır. Aile değerleri açısından değişim kadar süreklilik de önemli bir kültürel karakteristiği oluşturmaktadır (Bozkurt, Değişen Dünyada Sosyoloji, 2010, s. 276).

Bazı teorisyenler aile kurumunun zamanla çözülerek ortadan kalkacağı görüşünü ortaya atsalar da Türk halkı için aile önemli bir yere sahiptir. Toplumun yapı taşı aile kurumu oluşturmaktadır. Anayasamızın 41. Maddesinde ailenin korunması ile ilgili yer alan maddede ailenin korunması şu şekilde ifade edilmiştir;

“Aile, Türk toplumunun temelidir. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile, özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlanmasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.”

Bu maddeden de yola çıkarak Türk toplumunda ailenin önemini ve korunması için yapılan düzenlenmeleri görmek mümkündür.

Sanayileşme ile birlikte geleneksel aile yapısı zayıflamaya başlamış ve ailenin fonksiyonları farklılık göstermektedir. Geleneksel Türk aile yapısının temelini geniş aile oluşturmaktaydı. Birey birçok görev ve sorumlulukları aile içerisinde öğrenmekte ve gelenek-görenek çerçevesinde yaşam standardı sürdürmekteydi. Aynı zamanda ataerkil bir yapı da geleneksel ailede yer almaktadır.

1980’li yıllar ise dünyada hızlı değişimlerin yaşandığı dönüşümlere tanıklık etmiştir. Bu dönemde, tarım ve sanayi devrimlerinden sonra üçüncü bir devrim niteliğinde olan enformasyon devrimi gerçekleştirmiştir. Enformasyon teknolojilerinin gelişmesi beraberinde hizmet sektörünün gelişmesini getirmiştir. Sanayileşme ile birlikte bir önceki toplumun temsilcileri olan sınıfların güçlerini yitirmeye ya da ortadan kalkmaya başlaması gibi sanayi sonrası toplumlarda da bir önceki toplum yapısının sınıflarında farklı yeni sınıflar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde meydana gelen değişimler, kadının ve ailenin konumunda da değişimleri beraberinde getirmiştir. Bilginin en önemli sermaye haline geldiği sanayi sonrası toplumdaki değişimlerin kadınlar üzerindeki etkisini Adak şu şekilde ifade etmektedir (Adak, 2012, s. 31):

“Hizmet sektörünün hızla gelişmesi ve bilginin birçok işkolunda tek yeterlilik lisansı haline gelmesi, kadınlara sanayi devriminden sonra kazandıkları “bağımsız üretici olma” kimliklerini daha da geliştirebilecekleri bir ortam sunmaktadır. Günümüzde kadınlar, özellikle medya, finans, eğitim, sağlık, bilgi teknolojileri, turizm gibi sektörlerde etkin olarak çalışabilmektedirler. Oysa 100 yıl önceye kadar, kadınlara kitlesel istihdam sağlayan mekânlar, sadece tarla ve fabrikalardır”.

Enformasyon teknolojilerinin gelişmesi ile bireylerin değer yargıları ve aile atfedilen anlamda değişimler meydana gelmiştir. Kadınlar iş hayatına girmiş ve bunun sonucunda içi iş bölümünde değişimler olmuştur. Erkek evin geçimini sağladığı, kadının ev işleri ile ve çocuk bakımında sorumlu olduğu geleneksel dönemden uzaklaşarak daha eşitlikçi bir yapıya doğru dönüşüm vardır.

Geleneksel aile tiplerinde meslek babadan oğla geçerken bu dönemde fabrikalaşma ve sanayileşmenin bir getirisi olarak iş kolunda uzmanlaşma ve eğitim gelmiştir. Ebeveynler çocuklarının eğitimini geleneksel ailede dini değerler gibi kültürel normlarla sağlarken bu dönemde bürokratik olarak eğitim sağlama söz konusudur.

Geleneksel aile yapısındaki geniş aile yapıları da çözülmeye başlamış ve yerini ana, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye bırakmıştır. Kadının iş hayatına girmesi ile çocuk sayıları da düşüş göstermiş ve aile hayatı gelenek ve göreneklerden bağımsız bireysel bir hal almıştır.

Zamanla yaşanan bu değişimler aile çözümlere yol açmış ve boşanma oranlarını artırmıştır. Geleneksel dönemde boşanma ayıp, günah gibi terimlerle ifade edilirken sanayi sonrası toplumda normalleştirilmiştir. Fakat tüm bu durumlar Türkiye’de aile yapısının gelecekte olmayacağı anlamına gelmez. Bu modernize içerisinde aile toplumun devamı ve istikrarı için önemli bir yer arz etmektedir.

ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı; modernleşmenin etkisi ile hızla değişen toplumsal yapının, değişen değerlerinin, aile kurumu üzerinde ki etkisini belirlemektir. Hızlı nüfus artışı göçler ve bunların doğal sonucu olarak yaşanan kentleşme, işsizlik, yoksulluk gibi sosyal sorunların yanı sıra var olan değer yapılarının giderek önemini yitirmesi ve yerine yenilerinin konmasından kaynaklanan problemler yabancılaşma sorununu gündeme getirmiştir (Avcı, 2007, s. 124). Türk aile yapısı hakkında genel bir bilgi toplanarak boşanma hakkında genel kanı oluşturulacaktır (Öztürk, 2017, s. 13).Değişen değer yargıları aile ve evlilik kurumlarının fonksiyonlarında değişiklik meydana getirmiş ve bu değişiklikler sonucunda yeni araştırma konuları ortaya çıkmıştır. Kentleşme, sanayileşme ve teknolojik çağın bir getirisi olarak bireylerin değerlere atfettiği anlamlar da değişim meydana getirmiş ve boşanma günümüzde çalışılması gereken sosyal bir problem haline gelmiştir. Boşanma, aile kurumunun kurulmasından itibaren kendini var etmiştir. Fakat günümüz toplumlarında olduğu kadar yaygın bir şekilde gözlemlenmemiştir. Hızlı değişim ile boşanma oranların artması boşanmayı sosyal bir problem haline getirmiştir. Boşanmalarda meydana gelen artış toplumsal yapıda risk arz edeceği için ailenin bozuk işlevi olarak tanımlanabilir. Bu çalışma, Aksaray ilini kapsamaktadır. Aksaray İlindeki evlilik biçimleri, aile yapıları ve boşanma nedenleri çalışılmaktadır. Bireylerin boşanma algıları araştırılarak boşanmanın altında yatan esas neden araştırılacaktır. Ayrıca, farklı kuşaklardan kişiler ile görüşmeler yapılarak, geçmişten günümüze boşanma nasıl bir algı değişikliğine uğramış açıklanmaya çalışılacaktır.

PROBLEMİN TANIMI

Günümüz toplumlarında yaşamakta olan değişim süreci teknolojik ve ekonomik alanların yanı sıra sosyo-kültürel alanları da etkisi altına almaktadır. Sanayileşme, modernleşme, kentleşme ve geleneksel rollerde yaşanan dönüşüm başta olmak üzere tüm sosyo-kültürel değişimler, aile kurumunu büyük ölçüde etkilemektedir. Toplumun devamlılığı ve sürekliliği için en temel birim olarak tanımladığımız aile, tarihsel süreç içerisinde yapısı, türleri ve işlevleri bakımından büyük bir değişim yaşamaktadır. Yaşanan hızlı toplumsal değişimlerle birlikte geleneksel aile yapısı küçülerek çekirdek aile yapısına dönüşmekte; geleneksel akrabalık bağları zayıflamakta; ailenin işlevleri farklılaşmakta; boşanma, evlilik-dışı doğum, tek ebeveynli aile oranları artmakta; yeniden evlenmeler, üvey aile oluşumları, evlenmeksizin birlikte yaşamayı tercih edenler ve günümüzün çocuk-merkezli aileleri ortaya çıkmaktadır. Bütün bu dönüşümler gelecekte ailenin nasıl bir yapı sergileyeceğine ilişkin tartışmaları da beraberinde getirmektedir (Adak, 2012, s. 39). Tarihsel süreç içerisinde ailenin işlevlerin de meydana gelen değişim ve aile yapılarında değişiklik meydana getirmiştir. Bu değer değişimlerinin sonucunda boşanma oranları artarak toplumda sosyal bir problem haline gelmiştir. Bu hızla artışın altında yatan esas neden olarak ise değişen değer algılarını göstermek doğru olacaktır.

ARAŞTIRMA SORUNU \ HİPOTEZLER

Bir toplumun kültürel kimliğini bir sonraki kuşağa aktaracak olan kurum ailedir. Aile kurumu kendisini bir alt kurum olan evlilik kurumu ile var eder. Topluluğun içerisinde bulunduğu sosyo- kültürel farklılıklara göre kendini var eden bu kurum toplumsal düzeni sağlar. Birey; din, eğitim, sosyalleşme gibi değerleri ailede öğrenir ve bundan sonraki hayatına bu doğrultuda yön verir, bu sebepten dolayı aile kurumu toplumun temel yapı taşı demek doğru olacaktır. Hızlı bir şekilde değişim sürecine girmemiz ile aile ve evliliğe atfedilen anlamlar değişerek, toplumun aile kurumundan beklentileri farklılaşmıştır. Bu farklılaşma sonucunda hızla artan boşanma oranları, toplumsal düzene karşı bir tehdit olarak görülerek araştırılmaya ve önlemeye karşı çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmada boşanmaların altında yatan nedenler araştırılarak, toplumun boşanma algısı üzerindeki görüşleri değerlendirilecektir. İç Anadolu Bölgesinde yer alan Aksaray ilinde yürütülen çalışma boşanmış bireyleri hedef alınarak yapılmış ve bu bireylerin boşanma nedenleri, boşanma evreleri, boşanmanın yarattığı sosyal ve psikolojik sonuçları araştırılmıştır. Boşanma nedenleri; aldatılma, şiddet görme, ekonomik sebepler, eğitim seviyesi, aile müdahaleleri ve küçük yaşta evlilik gibi kategorilere ayrılarak incelenecektir. Ayrıca en yaygın olan cevaplar üzerinde durularak altında yatan sebepler derinlemesine incelenecektir. Şehrin boşanmaya olan etkisi de çalışmaya dâhil edilecektir. Sanayileşme ile iş imkânlarının artması ve eğitim seviyesinde meydana gelen değişikliğin boşanma üzerine etkileri incelenecektir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada derinlemesine ikili görüşme tekniği kullanılacaktır. İkili görüşmeler ise çalışmanın doğası ve kısıtları gereği kartopu metoduna bağlı kalarak belirlenecek ve

Aksaray ilinde ikamet etmekte olan boşanmış bireyler üzerinden yürütülecektir. Dolayısıyla görüşme sayısı konusunda Aksaray'ı kapsayıcı olabilmenin zor olduğu bilinmekle birlikte mümkün olduğunca sosyolojik temsil yeteneği olan bir örneklem büyüklüğü arzulanmaktadır.

BULGULAR

Aksaray İli Boşanma Nedenleri

Araştırma Evreni

Araştırma İç Anadolu bölgesinde yer almakta olan Aksaray ilinde gerçekleşmiştir. Aksaray ilinde var olan boşanma algısı ve boşanmaya karşı tutumlar araştırılarak, boşanan kişilerin boşanma nedenleri araştırılmıştır. Aynı zamanda; farklı yaş grupları ile ikili görüşmeler yapılarak, boşanma algısına bakış açılarındaki değişimleri gün yüzüne çıkarmak hedeflenmiştir.

Veri Toplama Teknikleri ve Analizi

Saha çalışmasına başlamadan önce konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Boşanma olgusunun ortaya çıkabilmesi için aile kurumunun oluşması gerektiği öne sürülerek, konuya aile ve evlilik kurumlarını tanımlayarak başlanmıştır. Ardında boşanma ile ilgili kaynaklar taranarak boşanma kavramı genel bir çerçeve ile tanımlanmıştır.

Saha çalışması sona erdikten sonra araştırmanın evreni yani Aksaray ili ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Boşanmış kişiler ile derinlemesine ikili görüşmeler yapılarak boşanma nedenlerinin ardında yatan esas sebepler bulunmaya çalışılmıştır. Araştırma süresince kartopu tekniği kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. İlk katılımcıdan alınan bilgiler doğrultusunda yeni katılımcılara ulaşarak görüşmeler yapılmıştır.

Görüşme esnasında sohbet ortamı yaratmak için herhangi bir kayıt ve ya not tutulmayarak sohbet havasında yapılmış. Genel sorulardan özel sorulara geçilerek görüşmeciyeye güven ortamı sağlanmıştır. Görüşme bittikten sonra notlar alınmıştır. Daha sonra bu notlar kategorilere ayrılarak frekansları belirlenmiştir. Çalışma da tablolara ek olarak görüşmelere de doğrudan yer verilmiştir.

Bulgular

Görüşmeler eşlerinden ayrılmış bireyler ile yapılmıştır. Kişilere boşanma nedenleri sorulmadan önce yaşları, eğitim durumları, yerleşim yerleri gibi kişisel bilgileri sorulmuştur. Çünkü her bir cevap boşanma nedenini oluşturan, boşanmanın zemini hazırlayan etkenlerden bir tanesidir. Bunun yanı sıra bulguların güvenilirliğinin test edilmesi amacı ile Aksaray Birinci Aile Mahkemesi Hâkimi ve İki tane boşanma avukatı ile görüşmelere yapılarak bulgular karşılaştırılıp tutarlılığı ölçülmüştür.

Görüşülen kişiler 20'si kadın 12'si erkek olmak üzere toplam 32 kişidir. Görüşmeleri cinsiyet faktörü önemli bir oranda etkilemiştir. Kadın katılımcılar daha samimi ve açık cevaplar verirken erkek katılımcılar soruyu geçiştirmeye yönelik konuşarak ilk seferde cevapları vermemiştir. Toplumdaki erkek hegemonyası ve erkeğe atfedilen roller onları gerçeği saklamaya itmiştir. Aksi halde bir kadın tarafından ezildikleri öğrenilirse toplum

tarafından ezileceklerini ve erkeklik statülerini sarsılacağını düşünmektedirler. 28 yaşındaki erkek bir katılımcının söyledikleri bu yapıyı doğrulayacak şekildedir;

“Eski karımla evliliğimiz bir gün sürdü. İlk gün bakire olmadığını anladım ve ertesi sabah babasının evine bıraktım. Ben namusu için yaşayan adamım. Esnafım, sırf diğer esnaflardan utandığım için bakire olmadığını sakladım. Ama eski karım olacak kadını ailesi hastaneye götürmüş. Aksaray küçük yer tabi duyuldu hemen. Tüm esnafların diline düştüm, dalga geçer oldular. Bir ara dükkânı kapatıp buradan gitmeyi bile düşündüm..”

Toplumda her ne kadar sadece boşanan kadına baskı var gözüküyor olsa da erkeğe yapılan psikolojik baskı da son derece önemli bir yer oluşturmaktadır.

Kadın katılımcılar ise erkeklerde olan saklama eğiliminin tam tersini her şeyi anlatarak kendilerini haklı çıkarma, onure etme girişimindedirler. 48 yaşında görüşülen bir katılımcı ;

“Beni atlatmış! Tabi bende onun yanına bırakırmıyım, bırakmam. Fark etmemiş gibi yaptım telefon mesajlarını okudum, onları basıp tüm tanıdıklarına rezil ettim..”

Kadın ise haksızlığa uğradığını anlatarak kendisini toplumda haklı gösterme ve evliliğini sonlandırmasını meşrulaştırma eğilimine girmektedir.

Görüşülen kişilerin yaş aralıkları tablo 1’ gösterilmektedir.

Tablo 1.Görüşülen Kişilerin Yaş Aralıkları

Yaş Aralığı	Kişi Sayısı
25-30	5
31-15	4
36-40	9
41-45	10
46-50	2
51-65	1
66-80	1

Tablo 1 incelendiğinde boşanma oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 41-45 yaş arasındır. Görüşülen kişilerin yaşları boşanma nedenlerini de etkilemektedir. Genç kuşağın, içerisinde bulunduğu çağın bir getirisi olarak daha çok imkâna sahip olması, evlilikten beklentilerinde ve kabullenişliklerinde değişiklik meydana getirmektedir. Genç kuşak gerekli olduğu takdirde boşanmaya olumlu bakarken, orta kuşakta ise kabullenilmişlik duygusu ağır basarak boşanmayı en son çare olarak görülmektedir. 20 yaşındaki görüşmeciye boşanma nedeni sorulduğunda;

“ Sürekli beni aşağılıyor ve küçümsüyordu. Hakaretlerinden bıkmıştım. Annem-babam boşanmamam konusunda baskı yaptı ama psikolojik şiddete daha fazla dayanamadım. Sonuçta kimse benden önemli değil..”

Aynı şekilde 36 yaşında bir katılımcıya sorulduğunda ise;

“ Çok içki içerdi. Beni her gün döverdi. Gece sarhoş olduğu için de sabah dövdüğünü hatırlamazdı. Artık beni öldürmesinden korkuyordum. Babamlar gelip beni aldılar da kurtuldum..”

Bireylerini yaşlarının, yaşayış şekillerinin, eğitimlerinin ve bilinçlilik seviyelerinin farklı oluşu beklentileri değiştirerek boşanma nedenlerini de farklılaştırmıştır.

Görüşülen kişilerin ilk evlenme yaşları tablo 2’de aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Görüşülen Kişilerin İlk Evlenme Yaşı

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
16-17	8	0
18-20	6	6
21-25	5	3
26-30	1	3

Tablo 2’de görüldüğü üzere kadınlar da 16 ve 17 yaş arası, erkeklerde 18 ve 20 yaş arası evlenme yaygın olarak görülmektedir. Evlilik birliğinin kaç yaşında kurulduğu önemlidir. Küçük yaşta yapılan evlilikler uzun sürmemektedir. Çünkü birey kendi ihtiyaçlarını karşılayamazken yeni bir hayata giriyor ve burada da farklı yükümlülükler yüklenince bir bunalım yaşayarak evlilik birliğini son bulduruyor. Görüşülen katılımcılar da erken yaşta evliliğin doğru olmadığını ve bunun sonucunda boşandıklarının farkındadırlar. Buna ilişkin görüş aşağıdaki gibidir;

“ 17 yaşında okulu bırakıp kendi isteğimle evlendim. Ailem hiç istemedi ama o zamanlar kim ne dese boş geliyordu. Şimdi bakıyorum da keşke okulu bırakmayıp evlenmeseydim. Kendi çocuklarım da var onlara her zaman ‘her şeyden önce okuyun işinizi elinize alın öyle evlenin, benim gibi olmayın!’ diyorum..”

Görüşülen kişilerin eğitim seviyeleri sorulduğunda alınan cevaplar tablo 3’deki gibidir.

Tablo 3. Görüşülen Kişilerin Eğitim Seviyeleri

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Okuma-Yazma Bilmiyor	0	1
İlkokul	16	5
Lise	2	2
Üniversite	2	2
Yüksek lisans	0	2

Tablo 3’e göre görüşülen kişilerin eğitim seviyelerinin kadınlarda %80 ilkokul, erkeklerde %40 ilkokul olduğu görülmüştür. Her iki cinste de ilkokul seviyesi ağırlık göstermektedir. Son yıllarda Aksaray İlinde meydana gelen değişim ile birlikte eğitim seviyesi ortaokul ve lise seviyesine çekilmiştir. İlkokul ve Lise mezunu bireylerin evlenme

yaşları 17-19 yaş arasında değişmekteyken üniversite mezunu bireylerin evlilik yaşı 25-30 yaş arasında değişmektedir.

Görüşülen kişilerin eğitim seviyeleri ile boşanma nedenleri sıkı bir ilişki içerisinde. Bilinçlilik durumu arttıkça evlilikten beklentiler artmakta, karşılanmayan beklentiler ise beraberinde boşanmayı getirmektedir. 45 yaşında Yüksek Lisan mezunu bir katılımcıya boşanma nedeni sorulduğunda;

“ Eski eşimle 30 yaşında evlenmiştim. Eşim hakkında kötü konuşamam tabi ki kendince iyi bir insandı. Fakat kafa yapılarımız uyumuyordu. Eski eşim ilkökul mezunuydu. Kültürel anlamda da kendisini geliştirememiş. Karşılıklı oturup muhabbet edemiyor ve arkadaş ortamlarıma dahil edemiyordum..”

Aynı katılımcıya “Eğer eşinizin çocuğu olmasaydı boşanır mıydınız ?” sorusu sorulduğunda alınan cevap;

“ Böyle bir sebepten dolayı boşanacağımı zannetmiyorum. Sonuçta tıp ilerledi, alternatif çözümler var. Bu eşimle aramızdaki ilişkiye bağlı..”

Aynı soru ilkökul mezunu 45 yaşında evlenmiş bir katılımcıya sorulduğunda ise;

“ Karım iyiydi kötü kadın değildi. Ama çocuğu olmuyordu. Benim de soyumun devam etmesi için mecbur boşandık. Kabul etseydi boşamazdım, ikinci evlilik yapar ona da bakardım ama kendisi gitti..”

İlkökul mezunu katılımcıya ek olarak “Eşinizin eğitim seviyesi sizin için önemli mi ?” sorusu sorulduğunda alınan cevap;

“ Benim için okumuş okumamış önemli değil. Önemli olan insanlık..”

Görüşmelerden alınan cevaplardan da anlaşılacağı gibi eğitim seviyesi kişiyi evliliğe bakışımı ve boşanma nedenini de etkilemektedir.

Görüşülen kişilerin eski eşleri ile aralarında ki yaş farkı aşağı da tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Görüşülen Kişilerin Eski Eşleri ile Aralarındaki Yaş Farkı

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Yaş Farkı Yok	2	3

1	2	4
2	1	1
3	2	1
4	2	1
5	3	0
6	2	0
7	2	1
8	1	0
9	1	0
10	1	0
18	0	1
20	1	0

Aksaray ilinde eşler arasında ortalama yaş farkı 5-10 yaş arasında değişmektedir. Evlenen çiftlerin sosyo-ekonomik ve sosyo- kültürel yapıları yaş farkında değişiklik göstermektedir. Yaş farkı çok olan çiftler arasında anlaşamamazlık ve uyumsuzluk çıkararak boşanma meydana gelmektedir. 20 yaşında bir katılımcı ile konuşulduğunda alınan cevap ;

“ Evlendiğim adamla aramda 9 yaş vardı. Ben 17 yaşındaydım o 26 yaşında. Benimle ilgilenmiyordu, sürekli annesi ne derse onu yapıyordu, ben gezip dolaşmak istiyordum o sürekli evde oturuyordu. Yaşım ondan küçük olduğu için kıskanır mahalleye bile çıkarmazdı. Kıskançlığı iyice abartıp beni dayılarımla bile görüştürmemeye başlayınca artık dayanamadım..”

Eşler arası yaş farkı yüksek olduğunda erkek kadını kaybetmekten korkuyor. Yani toplum içerisinde dendiği gibi “gözünün açılmasını” ve onun terk etmesini istemiyor. Sonucunda ise kadını kısıtlamaya gidiyor. Kısıtlanan kadın ise daha fazla dayanamayarak imkânı var ise boşanıyor.

Görüşülen kişilerin yerleşim merkezi tablo 5’de belirtilmiştir.

Tablo 5. Görüşülen Kişinin Yerleşim Yeri

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Köy	7	4
Şehir	13	8

Köy merkezli yerleşim düzenine sahip ailelerde eşler arasındaki yaş farkı daha yüksektir. Orta yaş grubu çiftlerde bu fark açıkça gözlemlenmektedir. Aksaray ilinin kentleşmesi, ulaşım ve teknoloji imkânlarının artması ile yaşam standartları değişerek eşler arasındaki yaş farkları azalmaktadır. Fakat halen merkeze uzak kendi içine kapalı köylerde boşanma ayıp olarak nitelendirilirken, eşler arasındaki yaş farkı da oldukça yüksektir.

Aksaray şehir merkezinde ikamet etmekte olan 60 yaşında emekli bir öğretmene boşanma kavramı sorulduğunda alınan cevap şu şekildedir;

“Evlilik ne kadar olağansa boşanma da o derece olağandır. Eğer çiftler birbirini sevmiyorsa boşansınlar. Yoksa kendilerine de yazık orada büyüyen çocuklara da yazık..”

Aynı soru Aksaray şehir merkezine 35 km. uzaklıkta, ulaşımın sürekli olmadığı, içine kapalı bir köyde yaşayan 45 yaşında ki ev hanımı bir bayana sorulduğunda alınan cevap;

“Bizim adetlerimizde boşanma yoktur. Anca kocan seni atar gider, çoluğuna çocuğuna bakmaz, açta açıkta bırakırsa boşanabilirsin. Gelinlikle çıktığın baba evine kefenle dönersin..”

Yaşın boşanma kavramına bakış açısını etkilediği görüldüğü gibi; sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapılarında boşanmaya karşı bakışı etkilediği görülmektedir.

Görüşülen kişilere iş kolu sorulduğunda alınan cevaplar tablo 6’daki gibidir.

Tablo 6.Görüşülen Kişilerin İş kolu

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Ev Hanımı	8	0
Geçici İşsiz	2	0
Devlet Memuru	0	2
Serbest Meslek	5	4
İş-Kur	2	0
Esnaf	2	3
Avukat	1	1
Akademisyen	0	2

Kişilerin çalıştıkları kurum hayata bakışlarını şekillendirerek evliliği tanımlamalarında büyük önem taşımaktadır. Ev hanımı olan katılımcılar boşanmaya daha korkarak yaklaşırken, çalışan maddi imkanı olan kadınlar boşanmaya daha cesur yaklaşmaktadırlar. Boşanan kadının hayatını devam ettirme korkusu vardır. Buna ilişkin görüşme aşağıdaki gibidir;

“ İlk gün anladım, bu adamla ben nasıl evlendim, bundan olmaz dedim ama boşanamadım. Boşansam ne yapıcım babamın evine mi gidicem? Eğer kendi işim olsa boşanmak için bir gün beklemezdim..”

Görüşülen kişilerin iş hayatına başlama zamanları tablo 7’ de verildiği gibidir.

Tablo 7.Görüşülen Kişilerin İş Hayatına Başlama Zamanları

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Evlenmeden Önce	5	12
Boşandıktan Sonra	7	0

Tablo 7 incelendiğinde kadınların büyük kısmı boşanma sonrasında çalışma hayatına girmektedir. Bunun nedeni sorulduğunda ise, “ekonomik güvence” yanıtı alınmaktadır. Bu konuya ilişkin görüşme aşağıdaki gibidir;

“ Boşandıktan sonra babamın evine gittim. Bi kere o evden çıkınca tekrar sığamıyorsunuz. Babam ne dese bana batar oldu. Anneme kızsız ben alındım. Hele çocuk o çok ayrı.. Çocuklarıma dedikleri her laf ağrıma gitti sığınamaz oldum. En sonunda İş-Kur’a üye oldum. Oradan bana iş buldular. Gündüzleri devletin çimlerini suluyorum. Aldığım para çok değil ama kimseye minnetim yok şükür..”

Görüşülen kişilerin evli kalma süreleri tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8. Görüşülen Kişilerin Evli Kalma Süreleri

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
1 Gün	0	1
1-11 Ay	4	0
1 Yıl	3	3
2-5 Yıl	5	0
6-10 Yıl	1	1
11-20 Yıl	6	5
21-30 Yıl	1	1
31-35 Yıl	0	1

Görüşülen kişiler ortalama 11-20 yıl arası evli kalmışlardır. Bireyler boşanmadan önce toplumsal yapının kalıplarından dolayı boşanmayı erteleme ve sorunun çözüleceği düşüncesindedirler. Boşanma ise en son gerçekleştirilecek durum olarak görülmektedir. Bu konuya ilişkin görüşme aşağıdaki gibidir;

“ Eski kocam düğünümüz de bana tüm arkadaşlarımla yanında tokat attı. Sonra yalvar yakar beni tekrar ikna etti barıştık. İlk bir ay sonra tekrar beni ara ara dövmeye başladı. Ama sürekli özür dileyip gitmemem için yalvarıp söz veriyordu. 5 yıl düzelir diye bekledim sonunda olmayınca bıraktım..”

Görüşülen kişilerin evlilik biçimlerine ilişkin bulgular tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Görüşülen Kişilerin Evlilik Biçimleri

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Görücü Usul	11	8

Flört Ederek	9	4

Tablo 9’a göre Aksaray İlinde görücü usulü evlilik geleneği halen devam etmektedir. Evlilik biçimi, evliliğin nasıl süreceği hakkında içerisinde ipuçları barındırmaktadır. Görüşme esnasında Avukat Yakup Zengin bunu şu şekilde dile getirmiştir;

“ Bu zamana kadar birçok düğüne ve boşanma dosyasına tanıklık ettim. Artık evlenen çiftlere baktığımda onların nasıl boşanacağını görüyorum. Çiftlerin evlilik biçimleri nasıl boşanacaklarının da habercisidir. Avukatlık mesleğim boyunca yanılmak isterdim ama maalesef bu konu da hiç yanılmadım. Gençler geçici heves veyahut başka bir hayat yaşama isteği ile evleniyorlar. Baştan yerine oturmayan taşlar zaman geçtikçe tek tek dökülüyor ve boşanma meydana geliyor. Bence gençler flört ederek evlenmeli. Evlilik öncesi kendilerinin ve birbirlerinin farkına varmalıdır. Kendini tanımayan birey ,kendine olan saygısını bilmeyen birey karşılıklı ilişkide maalesef başarılı olamamaktadır..”

Görüşülen kişilere eski eşleri ile kendi rızası ile mi evlendikleri sorulduğunda bulgular tablo 10’daki gibidir.

Tablo 10. Görüşülen kişiler evlendikleri kişiler ile kendi rızası ile mi evlendi?

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Evet	14	6
Hayır	6	6

Aksaray İlinde eş seçiminde tablo 10’dan de anlaşılacağı üzere bireyler kadar aileler de söz sahibidir. Aksaray Birinci Aile Mahkemesi Hâkimi ile yaptığımız görüşmede “Aileler evlilik ve boşanma da ne ölçüde etkilidir?” sorusu sorulduğunda alınan yanıt şu şekildedir;

“ Aksaray’ da göreve başlayalı iki yıl oldu. Çok uzun bir süre değil tabi ki. Mahkeme esnasında davalı ve davacının kendilerinden ve avukatlarından çok aileler konuya müdahil oluyor. Davacı bir iddiada bulunuyor ardından ailesi söze dahil oluyor. Aksaray ilinde gerçekten aileler bireyler üzerinde etkili.Ben böyle bir şeyi ne kendi ailem de ne de çevremde gördüm..”

Görüşülen kişilere evlilik süresince geçimsizliğin ilk başlama zamanı sorulmuştur. Bulgular tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11. Evlilik süresince geçimsizliğin ilk başlama zamanı?

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
İlk Gün	4	1

1-2 Hafta	3	2
1-2 Ay	5	2
3-6 Ay	1	0
1 Yıl	4	4
2-5 Yıl	3	3

Evlilik süresince geçimsizliğin ilk başlama zamanı ilk gün diyen katılımcılar olduğu gibi bir yıl sonra başladı diyen katılımcılar da olmuştur. İlk gün cevabı şaşırtıcı gelmekle beraber nedeni de merak uyandırmaktadır. Katılımcılara nedeni sorulduğunda “*bakirelik*” ve “*aile zoru ile evlilik*” cevapları alınmıştır. Bir yıl sonra başladı yanıtını veren katılımcıya sorulduğunda ise alınan cevap;

“ *Birbirinizi severek evleniyorsunuz. İlk zamanlar balayı gezme dolaşmayla geçiyor. Ama geçim sıkıntısı çöktüğü zaman pembe balonlar patlamaya başlıyor..* ”

Katılımcılara boşanmayı geciktirici etkenler sorulduğunda toplanan bulgular tablo 12’deki gibidir.

Tablo 12. Boşanmayı Geciktirici Etkenler

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Çocuk	8	6
Anne-baba Baskısı	4	4
Eş Baskısı	2	0
Maddi Zorunluluk	4	0
Çevre Baskısı	2	2

Boşanmanın ertelenmesine neden olan etmenler boşanmayı geciktirici durum olarak adlandırılmaktadır. Kadınlara sorulduğunda genellikle “*ekonomik neden*” ve “*çocuk*” cevabı alınırken erkekler “*anne-baba baskısı*” cevabını vermişlerdir. Bu soru ise bize ailenin eşlere olan baskısını bir kez daha göstermiş bulunmaktadır.

Katılımcılara boşanma nedenleri sorulduğunda elde edilen bulgular tablo 13 de belirtilmiştir.

Tablo 13. Boşanma Nedenleri

	KADIN	ERKEK
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı

Aldatılma	10	1
Küçük Yaşta Evlilik	1	2
Fiziksel Şiddet	3	0
Psikolojik Şiddet	0	1
Aile Zoru İle Evlenme	0	5
Maddi Sebepler	2	0
Eğitim Seviyesindeki Farklılıklar	0	0
İlgisizlik	2	1
Madde Bağımlılığı	1	0
Bakirelik	0	1
Çocuğunun Olmaması	1	1

Kadın katılımcılar da boşanma nedenlerinin birinci sebebi olarak karşımıza aldatılma çıkarken erkeklerde aile zoru ile evlenme çıkmıştır. Görüşülen kadınlara boşanma nedenleri sorulduğunda aldatılma cevabı alınmıştır. Alt başlıklar altında diğer sorulara geçildiğinde ise aldatılan kadınların aynı zamanda diğer olumsuz durumlara da maruz kaldıkları görülmektedir. Fakat görüşülen kadınlar ancak aldatılmaları durumunda boşanacaklarını aksi halde boşanmayacaklarını dile getirmiştir . Bu konu ise sosyolojik olarak çalışılması gereken toplumsal bir konudur. Şiddet gören bir kadın neden boşanmak için aldatılmayı bekler? Burada toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik değerleri de önemli bir etkidir. Toplumun boşanma algısı, boşanan kadını müsait kadın, kötü kadın olarak nitelendirmesi, boşanacak olacak kadının maddi imkânsızlıkları boşanmayı geciktiren etkenler arasında sıralanmalıdır.

Erkekler ile yapılan görüşmelerde çok az kişi görüşmeyi kabul etmiş, kabul edenler ise sorulara yüzeysel, olabildiğince kısa cevaplar vermiştir. Aldatılan erkek aldatıldığını “erkeklik” meselesi yaparak saklama ve açığa çıkarmama çabasıdadır. Aldatılan erkeğin toplum tarafından statüsünün sarsılacağı düşüncesi oldukça hâkimdir.

Bu konuya ilişkin görüşmeler aşağıdaki gibidir;

“ Eşimle evlendiğimde daha 16 yaşındaydım. Evlenmeyi ben hiç istemedim ailem, evleneceğim adam zengin diye beni zorla evlendirdi. Evlendiğim adam benden tam 10 yaş büyüktü ve yarı felçliydi. Vücudunun sağı ve solu farklıydı. Bir eli daha büyük öbürü daha küçük, bir ayağı daha kısa, topladı. Ona baktığımda korkuyordum! Ben kendime göre güzel bir kızdım, upuzun sarı saçlarım vardı. Omumla birlikte dışarı çıkmak istemiyordum. Çünkü utanıyordum ondan!. Evlendikten sonra kendimi bir ay odaya kilitledim. En sonunda kaynanam ve annemler gelip beni döverek odadan zorla çıkardı. Evlendiğim adam saftı çok anlamazdı. Aynı gün evlendiğim adam tarafından tecavüze uğradım. Çocuktum ve psikolojim bozulmuştu. Ertesi gün babamın evine döndüm. Evliliğimiz bir ay sürdü zaten. Annem beni demir sopalarla dövdü geri dönmem için. Bir yıl boyunca odadan çıkartmadılar. Yemeğimi bile odaya getirdiler. Komşularımız bile benim evde olduğumu bilmiyordu. Kardeşlerim kocalarını kışkırdı ve beni evlerine almak istemeyerek hakarete bulundular. En sonunda evden kaçarak kendi hayatımı kurdum. Ailem şuan benle barıştı ama bana yaptıklarını unutamıyorum! Şuan 30 yaşındayım bir avukatın yanında çalışıyorum. Tekrar evlendim. Evleneli 2 yıl oldu birde kızım var ve çok mutluyum. İyi ki zamanında kaderime razı gelip oturmamışım..”

“ Ben evlendiğimde 24 yaşındaydım. Köyde bakkalım vardı orada bakkalcılık yapıyordum. Eş dost aracılığı ile evlenecek kız bakıyordum. Yakın bir akraba tavsiyesi ile birisi ile tanışıp 6 ay içinde düğün yaptık. Evlendikten sonra bakire olmadığını anladım ve ertesi gün babasının evine bıraktım. Bizim de kendimize göre şanımız şerefimiz var arkamdan kimseye konuşturmam..”

“Biz birbirimizi severek evlendik. Kocam Fransa da yaşıyordu. Komşumuzun oğluydu. Evlendikten sonra beni de götürüleceğini söyleyerek evlendik. Kaynanam beni hiç istemedi ama oğluna baş edemediği için bizi evlendirmek zorunda kaldı. Evlendik beni babamın evine bırakıp onlar geri Fransa'ya gitti. Aradan 2 yıl geçti ama beni götürmediler. Bir tane çocuğumuz oldu. Sonra bana sana pasaport çıkmıyor diyerek Aksaray'da bir ev açtılar. Artık alışmıştım ben ses etmezdim ama sonra çocuğumu benden aldılar. Çocuğum 10 yaşına girince onu da babasının yanına Fransa'ya götürdüler. Çocuğumu almak için kavga edince de kocam beni boşadı ve çocuğun velayetini kendi üstüne aldı. Bende para pul olmayınca karşı duramadım. Kaynanam olmasa biz boşanmazdık kocam bana aşıkta ama annesi bize dirlik vermedi..”

“ Üniversiteyi bitirip döndüğümde babam bana kız bakmaya başlamıştı. Benim babam imam bende avukatım. Babam hep kapalı bir kız aradı ama ben kapalı istemiyordum. Benim ortamım farklıydı ve yanuma uyum sağlayacak bir kız istiyordum. Zaten sevgilimde vardı ve âşıktım! Sırf kapalı olmadığı için ailem kabul etmedi ve kendi istedikleri bir kızı bularak evlendirdiler. Baştan sevmeyerek başlayınca ona karşı hep ilgisiz kaldım. 2 çocuğumuz var şuanda. Eşim beni aldattı ve ayrıldık. Şuan yüzünü bile görmek istemiyorum, çocuklarımız dâhil aldatılma olayını kimse bilmiyor. Ama düşünüyorum da ben ona 20 yıl boyunca kocalık yapmadım ki hiç! Göstermelikti evliliğimiz!”

“Eşimle evlendiğimde 18 yaşındaydım. Birbirimizi düğünde gördük sonra beni istediler evlendik. İlk zamanlarda kaynanam beni hiç istenmedi bana her türlü eziyeti yaptı. Sonra biz evimizi ayırdık da rahatladım biraz. Yine de uzak olduğu halde ,eli bizim evden hiç eksik olmadı. Ayrıalım diye büyü bile yaptı. Ama Allaktan kocam arkamda durdu yoksa dayanmazdım. Yiğidi öldür hakkını yeme derler o konu da bir şey diyemem. İlk çocuğuma hamile kaldım. Kocam beni bu sırada ev sahibinin geliniyle aldatmış. İkisini bastım! Ama hamile olduğum için gidemedim. Yalvardı düzelicem dedi inandım. Aradan iki yıl geçti bu beni yine aldattı. Artık tek kişiyle değil, her gün farklı bir kadınla haberini alıyordum. Boşanmaya karar verdim ailemi çağırdım. Onlar da benim arkamda durdu kurtuldum şükür..”

Boşanma nedenleri altında boşanma davaları araştırılmıştır. Boşanma nedeni olarak dava dosyasında “şiddetli geçimsizlik”, “evlilik birliğini temelden sarsılması” ve “anlaşmalı boşanma” ağırlıklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dosya sahipleri ile görüşüldüğünde ise şiddetli geçimsizlik ve anlaşmalı boşanma altında yukarıda ki saydığımız nedenlere karşı karşıya gelmekteyiz. Hukukta “karanlık sayı” olarak tanımlanmaktadır. Resmi kayıtlar ile yaşayan toplum arasında farklılıklar mevcuttur. Aksaray Birinci Aile Mahkemesi Hakimi bu durumu şu şekilde ifade etmiştir;

“Ben mahkeme salonunu tiyatro salonuna benzetiyorum. Mahkeme salonu tiyatro perdesini ön kısmı, mahkeme salonunun kapısının dışı ise perdenin arkasıdır. Taraflar bu salona girmeden önce bir anlaşma yaparlar. Mahkeme esnasında anlaştıkları şekilde konuşurlar ve bir karar çıkıyor. Mahkeme kapısından çıktıktan sonra ise aralarındaki anlaşmaya mutabık kalırlar. Bizler ise sadece burada gördüğümüz doğrultu da karar veririz. İşin özünü ne kadar açarlarsa o kadarını biliriz..”

Görüşülen kişilere ikinci evliliğe ilişkin görüşleri sorulduğunda bulgular tablo 14’deki gibidir.

SONUÇ

Toplumda meydana gelen endüstrileşme ve kentleşme tüm kurumların yapısında olduğu gibi aile kurumunun işlevlerinde de farklılık meydana getirmiştir. Bu farklılıklar sonucunda Aksaray ilinin birey ve toplum hayatının dinamikleri değişerek aile yapıların da değişimler ve dönüşümler meydana gelmiştir. Aksaray da geleneksel geniş aileden modern çekirdek aileye doğru bir dönüşüm yaşanmıştır. Bunun altında yatan etken olarak yeni iş alanlarının açılması ve kadının iş hayatına girerek sosyal alandaki rol değişimini göstermek mümkündür. Kadın, aile içinde rolleri değişerek ekonomik alanda kendini var etmeye başlamıştır.

Bu çalışma ile boşanma nedenlerinin altındaki nedenler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Boşanma nedenleri konuşulan katılımcılardan alınan bilgiler doğrultusunda; aldatılma, fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, küçük yaşta evlilik, aile zoru ile evlilik, ilgisizlik, maddi problemler ve kültürel farklılıklar olarak sıralanmaktadır. Bu cevaplar arasında en yaygın olarak alınan cevap aldatılma olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat burada göze çarpan diğer nokta, aldatılan kadınların aslında şiddet ve diğer olumsuz özellikleri de yaşayan kadınlar olmasıdır. Fakat bu sebepleri boşanma nedeni olarak görmeyerek “aldatılma” sonucunda boşandıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç ise toplumun boşanma algısına, boşanma oranları artsa dahi boşanmaya hoş bakmadığını, en son alternatif olarak boşanmayı tercih ettiklerini göstermektedir.

Boşanma algısı üzerine Aksaray halkı ile yapılan görüşmelerde karşımıza genç ve orta kuşak olarak iki ayrım çıkmaktadır. Bu çatışma görüşülen kişilerin sosyo- ekonomik ve sosyo- kültürel sermayeleri ile de yakından ilişkidir. Bireyin yerleşim alanı, ekonomik gelir seviyesi, eğitim seviyesi farklılıklar yaratmaktadır. Aksaray ilinde kentleşme tüm halkı aynı oranda etkileyerek güçlü sınıf ayrımlarını da beraberinde getirmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre 2006 yılında kaba evlenme hızı en çok Kilis’te ardında da ikinci sırada Aksaray’da gerçekleşmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere toplum evlilik kurumuna değer ve önem vermektedir. Yapılan görüşmelerde otuz iki kişi arasında iki kişi hariç hepsi ikinci evliliği düşünmektedir. Evlilik oranlarının yüksek olmasını ikinci ve üçüncü evliliklerde etkilemektedir

Aksaray ilinde son yıllarda boşanma oranları artmış olsa dahi aile kurumunun önemini yitirmediğini, hala devam ettiğini görmekteyiz. Boşanma üzerine oluşan algı değişiklikleri kültürel kalıpları esneterek boşanmayı toplumsal bir olay olarak genelleştirilmiştir. Boşanma

nedenleri ise bireyin sosyo- ekonomik ve kültürel sermayesi ile orantılı olarak değişim göstermektedir. Aksaray ili modernite ile gelenek arasında sıkışmış bir şehir olarak tanımlanabilir. Teknolojinin ve sanayinin olanaklarından yararlanarak gelişmeye açık bir şehir iken kültürel yaşantısını da devam ettirmeye çalışan bir toplum bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2012). *Değişen Toplumda Değişen Aile*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Anthony Giddens, Philip W. Sutton. (2014). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. (A. Esgin, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal Değerler ve Gençlik*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Bozkurt, V. (2010). *Değişen Dünyada Sosyoloji* (4.Baskı b.). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Bozkurt, V. (2010). *Değişen Dünyada Sosyoloji* (5.Baskı b.). Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Doğan, İ. (1998). *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar* (2. Basım b.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dönmezer, S. (1990). *Sosyoloji* (10 b.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji*. (C. Güzel, Dü.) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- İçli, G. (2009). *Sosyolojiye Giriş* (4.Sürüm b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuru, Y. (2010). *Geleceğin Nikah ve Evlilik Modeli*. Türkiye Enformasyon Bürosu Yayınları.
- Özkalp, E. (1993). *Sosyolojiye Giriş* (6 b.). Eskişehir: Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları No.87.
- Özkul, M. (2010). *Kurumlar Sosyolojisi*. Isparta: Fakülte Kitapevi Baskı Merkezi.
- Öztürk, E. (2017). *Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Sanay, E. (2014). *Sosyoloji*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sezal. (2002). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Murat Kitapve Yayınevi.
- Sezal, İ. (2003). *Sosyolojiye Giriş* (2.Basım b.). Ankara: Martı Kitap Evi.
- T.C Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler Öneriler*. İstanbul: Çizge Tanıtım ve Kırtasiye Ltd. Şti.
- Tolan, B. (1993). *Sosyoloji*. Ankara: Adım Yayınları.